

Proeven aan Omgevingswetinstrumenten met impact

Met de Omgevingswet wordt de beleidscyclus wat meer rond gemaakt. Het gaat niet alleen om het formuleren van beleidsdoelen, maar ook om het nagaan of de beleidsdoelen wel worden gehaald, of er bijstelling van beleid nodig is of dat er andere maatregelen moeten worden genomen om de beleidsdoelen te halen. Het gaat daarmee ook om het bewust inzetten van een juiste 'instrumentenmix'. Denk aan het maken van (spel)regels, subsidies, voorlichting, afspraken met andere partijen maken over hun bijdrage, een verkenning of onderzoek om te bepalen wat nodig is. Of het treffen van concrete maatregelen zoals het aanleggen van een weg. Of in andere termen: reguleren, stimuleren, faciliteren, verkennen, realiseren.

De Omgevingswet bevat als het ware een gereedschapskist om doelen te halen. Daarbij gaat het om instrumenten op het vlak van de fysieke leefomgeving (o.a. op het gebied van ruimtelijke ordening en grondbeleid), maar er kunnen ook andere instrumenten van buiten de Omgevingswet worden ingezet.

Om te komen tot een keuze van een instrument dat passend is bij een doel, spelen de volgende vragen een rol:

- Wat willen we
- Hoe stevig zetten we erop in
- Hoe willen we betrokken zijn bij de invulling of uitvoering

In deze sessie wordt een viertal instrumenten uitgelicht vanwege hun impact en/of omdat het bevoegd gezag hiervoor wijzigt:

- Omgevingswaarde
- Programma
- Projectbesluit
- Onteigening

Doelen kunnen vastgelegd worden in beleid: in een omgevingsvisie of programma. Afhankelijk hoe sterk gehecht wordt aan de doorwerking of het bereiken van een doelstelling kan er ook voor worden gekozen om een doel als omgevingswaarde in de omgevingsverordening op te nemen. Een omgevingswaarde geeft de gewenste staat of kwaliteit van de fysieke leefomgeving of een onderdeel daarvan. Omgevingswaarden worden uitgedrukt in meetbare of berekenbare eenheden, of anderszins in objectieve termen. Denk bijvoorbeeld aan een maximum hoeveelheid stof die in het water of de bodem mag voor komen, of een maximale hoeveelheid geur of geluid die wordt toegestaan. Het opnemen van omgevingswaarden geeft verplichtingen met zich mee. Zo móet gemonitord worden of het doel, de omgevingswaarde, wordt gehaald. En als een omgevingswaarde niet gehaald dreigt te worden, móet een programma worden opgesteld waarin wordt aangegeven hoe - met welke maatregelen - die omgevingswaarde alsnog kan worden behouden of bereikt. Die maatregelen kunnen zowel gericht zijn op het verleiden van partijen (wortel) als het op het partijen een bepaalde kant op te duwen (stok) om het doel te bereiken. Een paar omgevingswaarden zijn wettelijk verplicht om op te nemen in de provinciale omgevingsverordening, zoals voor regionale waterkeringen en wateroverlast. <https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/omgevingswaarde/>

Tot op heden is het beleid van de provincie neergelegd in de omgevingsvisie of een programma. Deze zijn tot op heden vastgesteld door Provinciale Staten. Onder de Omgevingswet is het de bedoeling dat Provinciale Staten de hoofdlijnen van beleid vastleggen in de omgevingsvisie. Onder de Omgevingswet is het Gedeputeerde Staten die een programma vaststellen. Een programma is bedoeld voor uitwerking, concretisering en realisatie van beleid. Voor een aantal onderwerpen is de provincie verplicht een programma vast te stellen. Het zijn onderwerpen waarvoor Europese regelgeving geldt. Dat betreft het actieplan geluid, het regionaal waterprogramma en de natura 2000 beheerplannen.

<https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/programma/>

Een projectbesluit is de opvolger van het provinciale inpassingsplan. Met dit instrument kan de provincie projecten te realiseren. Onder de huidige Wet ruimtelijke ordening is het Provinciale Staten die een inpassingsplan vaststellen. Onder de Omgevingswet is het Gedeputeerde Staten die een projectbesluit vaststellen. Voor de toepassing kan gedacht worden aan projecten als Flevokust, Maritieme Servicehaven Noordelijk Flevoland, de aansluiting van de luchthaven op de A6. Met het opstellen van een projectbesluit kan de provincie regels van de gemeente zonodig aanpassen of overrulen.

<https://iplo.nl/regelgeving/instrumenten/projectprocedure-projectbesluit/>

De Omgevingswet heeft de verschillende grondinstrumenten bij elkaar gebracht. Voor grondinstrumenten gaat het om grondeigendom of het gebruikmaken van grond. Denk aan het voorkeursrecht, landinrichting, kavelruil het werken met gedoogplichten voor bijvoorbeeld kabels en leidingen, of onteigening. Het kan ook gaan om kostenverhaal of fondsvorming (financiële bijdragen). De meest in het oog springende wijziging bij het grondinstrumentarium is dat de onteigening niet meer een beslissing van de Kroon is, maar een beslissing van Provinciale Staten.

<https://iplo.nl/regelgeving/stelsel-omgevingswet/omgevingswet-in-ontwikkeling/hoofdlijnen-aanvullingsspoor-grondeigendom/>

Mogelijk instrument bij stevige inzet van de provincie	Impact op eigen organisatie	Impact op bestuurlijke partners	Impact op inwoner en bedrijf	Rol provincie
Omgevingswaarde (duidelijk doel of duidelijke grens)	Monitoring en maatregelen treffen	Eventueel opstellen programma en maatregelen treffen		
Projectbesluit (regels en vergunningen om een project uit te voeren)		Gemeenteraad niet meer bevoegd, wordt overruled		
Onteigening			Inbreuk op grondeigendom	